

PM 2003 RVI+IV+VII (Dnr 331-4250/2003)

Hemställen till utbildningsdepartementet om stadens medverkan i försöksverksamhet avseende s k Navigatorcentra mot utanförskap hos unga

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Stockholms stad hemställer hos utbildningsdepartementet om att få medverka i försöksverksamhet avseende s k Navigatorcentra mot utanförskap hos unga, med utgångspunkt från förslag i betänkandet *Unga utanför* (SOU 2003:92).
2. Kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning ges i uppdrag att, vid ett positivt besked från utbildningsdepartementet, initiera en försöksverksamhet i samverkan med utbildningsnämnden, socialtjänstnämnden och lämpliga stadsdelsnämnder. Beredningen ges det samordnande ansvaret och en styrgrupp tillsätts. Samverkan bör även sökas med Länsarbetsnämnden, försäkringskassan, näringslivet och arbetsmarknadens parter.

Föredragande borgarråden Teres Lindberg, Erik Nilsson och Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

I februari 2003 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppgift att kartlägga och ge närmare kunskap om ungdomar i åldern 16-24 år som inte studerar, arbetar eller söker arbete. Utredaren, Ungdomsstyrelsens generaldirektör Leif Linde, presenterade sina resultat i mitten av november i betänkandet *Unga utanför* (SOU 2003:92). (Sammanfattning – se *bilaga*.)

Betänkandet konstaterar att det idag finns ca 25 000-30 000 unga människor mellan 16 och 24 år som står utanför både studier och arbete, och inte heller söker jobb. Det presenteras ett antal förslag som syftar till att ge dessa unga extra och individuellt utformade stödinsatser så att de på sikt kan etablera sig på arbetsmarknaden. Det handlar bl a om en lagstadgad skyldighet för kommunerna att agera aktivt uppsökande för att nå unga utanför, om en fortsatt pedagogisk utveckling av både grund- och gymnasieskolan för att möta ungas behov på individnivå, om att öka antalet lärlingsplatser, om att förändra ungdomsgarantin så att den garanterar en individuell handlingsplan inom 14 dagar.

Ett av förslagen i betänkandet innebär en satsning på en snabbt genomförbar försöksverksamhet med s k Navigatorcentra i ett tiotal kommuner runtom i landet. Tanken är att denna pilotverksamhet ska kunna initieras relativt omgående för att få ett snabbt genomslag och samtidigt bidra till kunskapsutveckling rörande arbetsmarknadsåtgärder och dess effekter för unga.

Navigatorcentra föreslås byggas upp i samverkan mellan fr a kommunen, arbetsförmedlingen och det lokala näringslivet. Verksamheten kan gärna läggas i

anslutning till annan ungdomsverksamhet. Den ska kunna utgöra en fast punkt för unga utanför och ha som målsättning att snabbt vägleda dessa ungdomar till ordinarie aktiviteter. Inom verksamhetens ramar bör deltagarna kunna komplettera delar av grund- och gymnasieskolan och på så sätt underlätta arbetsförmedlingens jobbmatchning. Andra uppgifter kan vara att utveckla metoder för validering av informellt kunnande och skapa nätverk för utbyte av praktikplatser.

Huvudprincipen ska vara ungas stöd till unga, men det bör även finnas utrymme för ett professionellt bemötande av arbetsförmedlare, kuratorer och socialarbetare. Regel- och ersättningsfrågor och andra problem som unga utanför kan ha bör kunna lösas i samverkan och på ett smidigt sätt. Verksamheten bör på olika sätt kunna utgöra ett bra komplement till arbetsförmedlingens, gymnasieskolans och socialtjänstens arbete med den aktuella ungdomsgruppen.

Försöksverksamheten föreslås få en styr- eller referensgrupp med representanter för berörda kommunala instanser, arbetsförmedlingen, försäkringskassan och det lokala näringslivet. Insatserna föreslås delvis kunna finansieras genom att utöka ett redan pågående projekt som syftar till att bryta ungdomars utanförskap på arbetsmarknaden och som finansieras av Allmänna arvsfonden och administreras av Ungdomsstyrelsen.

Detta ärende har tagits fram gemensamt av arbetsmarknads- och integrationsroteln, socialroteln samt skol- och kulturroteln.

Våra synpunkter

Det är både angelägna och intressanta förslag som lämnas i betänkandet *Unga utanför*. Denna grupp unga människor, som varken studerar eller har ett jobb och som inte heller är arbetssökande, lever ett mycket utsatt liv och riskerar dessutom att permanenta sitt utanförskap redan i mycket unga år. Att nå och stötta dessa ungdomar måste anses som en av samhällets allra viktigaste uppgifter. Det är samtidigt en av våra största utmaningar.

Om en försöksverksamhet med Navigatorcentra initieras har Stockholms stad all anledning att medverka. Här finns problembilden – och intresset att utforma fungerande åtgärder, i samverkan med andra berörda instanser. Här finns också några av de goda exempel som presenteras i betänkandet: det s k Liljeholmsprojektet, där unga f d arbetslösa fungerar som coacher åt unga arbetssökande, och Fryshuset med sin satsning på utbildningar och social verksamhet som i stor utsträckning formas av ungdomarna själva. Stockholms stad bör således tillkännage sitt intresse av att medverka i det föreslagna pilotprojekt som kan komma att genomföras i ett tiotal kommuner i landet.

De unga det handlar om befinner sig i en svår och känslig situation. Därför är det viktigt att betona att en verksamhet enligt föreslagen modell måste bygga på frivillighet och att den mycket konsekvent måste utgå från varje enskild individs specifika förutsättningar och behov. Det handlar om att ge stöd, inte om att styra eller bestämma över huvudet på deltagarna.

En möjlighet att delvis finansiera ett pilotprojekt kan finnas inom ramen för de särskilda medel som finns avsatta hos integrationsnämnden och socialtjänstnämnden i syfte att öka förvärvsfrekvensen och minska behovet av försörjningsstöd. I annat ärende till kommunstyrelsen konstateras att integrationsnämndens medel vid det kommande årsskiftet överförs till kommunstyrelsen och dess arbetsmarknads- och integrationsberedning samt att det med anledning av denna organisatoriska förändring bör fastställas en inriktning för medlens användande. En önskvärd inriktning är åtgärder som syftar till att motverka ungdomsarbetslöshet och ungas utanförskap.

Vi föreslår med hänvisning till vad som ovan anförts att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Stockholms stad hemställer hos utbildningsdepartementet om att få medverka i försöksverksamhet avseende s k Navigatorcentra mot utanförskap hos unga, med utgångspunkt från förslag i betänkandet *Unga utanför* (SOU 2003:92).
2. Kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning ges i uppdrag att, vid ett positivt besked från utbildningsdepartementet, initiera en försöksverksamhet i samverkan med utbildningsnämnden, socialtjänstnämnden och lämpliga stadsdelsnämnder. Beredningen ges det samordnande ansvaret och en styrgrupp tillsätts. Samverkan bör även sökas med Länsarbetsnämnden, försäkringskassan, näringslivet och arbetsmarknadens parter.

Stockholm den 11 december 2003

TERES LINDBERG ERIK NILSSON MARGARETA OLOFSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådens förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Kristina Axén Olin* och *Sten Nordin* (båda m) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. i huvudsak biträda föredragande borgarråds två förslag
2. därutöver anföra följande.

Sammantaget verkar antalet unga som är utanför legat på konstant samma nivå de senaste 15 åren. I det yngre spannet, 16-19-åringarna, har utanförskapet ökat sedan mitten av 90-talet och när det gäller det äldre spannet, 20-24-åringarna har de som är utanför först ökat men sedan minskat under de senaste åren. Problemet är således ungefär konstant, men med en liten ökningstendens. Det verkar som vi här har ett grundläggande problem i det socialdemokratiska föregångslandet Sverige. Efter 70 år av nästan konstant socialdemokratisk regeringsinnehav står alltså mellan 25 000 och 30 000 unga människor utanför både studier och arbete, och inte heller söker de jobb.

Den grundläggande orsaken bakom detta kanske något förvånande tillstånd är den socialdemokratiska välfärdsstatens allomfattande omhändertagande där kraven på individen är för låga eller obefintliga. När omgivningen, familj och vänner, inte arbetar lär sig barnen att egen försörjning uppenbart inte är nödvändigt för uppehållet. Den socialdemokratiska utbildningspolitiken har självfallet misslyckats och arbetsmarknadspolitikern står vid vägs ände när 30 000 unga människor helt hamnat utanför.

I Stockholm arbetade den förra majoriteten medvetet för att bryta felaktiga invanda mönster för att minska bidragsberoendet och öka andelen egenförsörjare. Vi anser till skillnad från vänstern att det i grunden är ovärdigt en välfärdsstat att människor under låga tider tvingas leva på socialbidrag. Under förra minskade socialbidragskostnaderna med drygt 45 procent, över 20 000 människor gick från bidragsberoende till egen försörjning. Arbetslösheten minskade med drygt 38 procent.

Nu efter ett år med rödgrönt styre i Stockholm ser vi en motsatt utveckling. Arbetslösheten har ökat med 30 procent och ungdomsarbetslösheten med 50 procent. Den positiva trenden är bruten och vi ser hur bidragsberoendet återigen breder ut sig. Det finns ett tydligt samband mellan socialdemokraternas skattechocker och det ökande bidragsberoende. Ytterst kommer vi att få se den negativa utvecklingen för 16-19-åringar som är utanför accelerera när allt fler familjer återigen tvingas leva på bidrag.

Ungdomsstyrelsens generaldirektör och ansvarig för utredningen Leif Linde, före detta socialdemokratisk partisekreterare, förslår att regeringen skall inrätta så kallade Navigatorscentra på försök i 10 orter i Sverige. Det är ytterst tveksamt om förslaget kommer att få någon reell positiv inverkan på det grundläggande problemet. Men regeringen plundrar Stockholm på över sex miljarder kronor årligen i skatteutjämning och vi måste ställa oss positiva till de små rännilar som återförs till vår stad. Att först ta sex miljarder och sedan i stor uppslagna projekt verka givmilda med småpengar är regeringens taktik.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet *Jan Björklund* (fp) enligt följande.

I betänkandet Unga utanför (SOU 2003:92) konstateras att mellan 25 000 och 30 000 unga människor varken studerar, arbetar, aktivt söker arbete eller har någon känd sysselsättning. Utredningen konstaterar vidare att en stor del av dessa ungdomar inte har klarat grundskolan. För att lösa de grundläggande problemen hjälper inte särskilda "Navigatorscentra" eller andra kommunala projekt. Det krävs en omläggning av hela den nuvarande skol- och arbetsmarknadspolitik. Utanförskapet krävs en individualiserad skolan med höga och tydliga kunskapskrav. Det är inte acceptabelt att var femte elev lämnar elev grundskolan utan att kunna skriva en sammanhängande text eller läsa en bok. De elever som har svårt att nå skolans kunskapsmål måste få extra stöd, hjälp och tid, t ex ett extra år i grundskolan. Att alla gymnasieelever ska bli högskolebehöriga är ett olyckligt och orimligt mål. I stället borde särskilda yrkesinriktade program skapas för elever som vill börja arbeta direkt efter gymnasiet. Därutöver bör en modern lärlingsutbildning införas där eleverna tillbringar en del av tiden i skolan samt en del i arbetslivet. Det krävs också kraftfulla insatser för att bryta bidragsberoendet. Vuxna personer som är fullt arbetsföra har en skyldighet att efter förmåga försöka bidra till sin egen försörjning. Ett passiviserande socialbidragsberoende och kontakter med en socialtjänst - som inte är jobbinriktad – bidrar snarare till att förvärra än att bryta utanförskapet.

ÄRENDET

I februari 2003 tillsattes en särskild utredare med uppgift att kartlägga och ge närmare kunskap om ungdomar i åldern 16-24 år som inte studerar, arbetar eller söker arbete. Utredningens betänkande, *Unga utanför* (SOU 2003:92), presenterades i mitten av november.

Ett av förslagen i betänkandet innebär en satsning på en snabbt genomförbar försöksverksamhet med s k Navigatorcentra i ett tiotal kommuner runtom i landet. Tanken är att denna pilotverksamhet ska kunna initieras relativt omgående för att få ett snabbt genomslag och samtidigt bidra till kunskapsutveckling rörande arbetsmarknadsåtgärder och dess effekter för unga. Stockholms stad bör tillkännage sitt intresse av att medverka i en eventuell försöksverksamhet.

Ärendet har tagits fram gemensamt av arbetsmarknads- och integrationsroteln, socialroteln samt skol- och kulturroteln.

Utdrag ur utredningen *Unga utanför* (SOU 2003:92)

Sammanfattning

Uppdraget

I denna utrednings direktiv användes uppgifter från arbetskraftsundersökningarna (AKU) för att göra preliminära beräkningar av antalet unga utanför. AKU visar att antalet 16–24-åringar som inte studerar, arbetar, aktivt söker arbete eller har någon annan känd sysselsättning vuxit markant under 1990-talet. Vi har använt oss av SCB:s longitudinella databas LOUISE för att analysera hur många och vilka de unga utanför är. I LOUISE finns uppgifter om samtliga invånare äldre än 15 år. Från det totala antalet 16–24-åringar, som 2002 var ca 940 000 personer, har vi kunnat särskilja en grupp om ca 25 000–30 000 personer som har betydande problem att etablera sig i samhället och som därför behöver ett ökat stöd från samhällets sida.

Utvecklingen under 1990-talet

Analyserna av LOUISE visar att antalet 16–19-åringar som var utanför ett år minskade fram till mitten av 1990-talet och därefter kan vi se ett relativt kraftigt ökande antal 16–19-åringar utanför. Antalet 20–24-åringar som befann sig utanför ett år ökade fram till mitten av 1990-talet och minskade därefter men antalet är fortfarande inte nere på samma nivå som 1990.

Vilka är de unga utanför?

Under 2001 var ca 70 000 unga i åldrarna 16–24 år utanför. Bland 16–19-åringarna var det absolut vanligast att återgå till studier efter ett års utanförskap. Tre fjärdedelar av de 16–19-åringar som var utanför 2000 studerade 2001. Bland de 20–24-åringar som var utanför 2000 var hälften även utanför ett andra år, enbart en av fem studerade detta andra år och en av tio arbetade med en löneinkomst över tre basbelopp.

År 2001 var ca 7 000 stycken 16–19-åringar och 20 000 stycken 20–24-åringar utanför två år. De som är utanför två år har betydligt svårare att etablera sig i samhället. I denna grupp är en stor andel utrikes födda och särskilt sådana med en kortare vistelsetid i landet än fem år är överrepresenterade. Den viktigaste skillnaden mot andra i samma åldrar är att gruppen som varit utanför två år inte har läst färdigt grundskolan i samma utsträckning som genomsnittet. Analyserna av skillnaderna mellan de utanför ett år och de utanför två år visar att det på detta sätt går att urskilja en grupp unga människor som vi storleksmässigt uppskattat till ca 25 000–30 000 stycken 16–24-åringar per år och som har mycket tydliga etableringssvårigheter. För denna grupp är inte detta fråga om något övergående deltagande i en ungdomskultur med långa resor och frivilligt jobbhoppande.

Våra statistiska analyser visar betydligt högre risker att hamna utanför bland dem som inte klarat av grundskolan och att denna nackdel är större för de äldre än de yngre. Dessa överrisker kvarstår när vi kontrollerar för en mängd andra variabler som kön, social bakgrund, boendeort och invandrarsstatus. De består även när vi analyserar två olika tidsperioder med olika konjunkturer, 1994–95 respektive 1997–98.

Av de ca 27 000 personer som var utanför både 2000 och 2001 var ca 11 000 utrikes födda och nästan 7 000 av dem hade bott mindre än fem år i Sverige. De med kortare tid än fem år i landet är de som har det svårast att etablera sig i samhället och de äldre har det svårare än de yngre. Bland samtliga 20–24-åringar som var utanför 1990–1991 var en tredjedel utanför 2001. Bland dem som enbart hade bott fem år i landet var det 34 procent som var utanför när vi följde upp deras situation 2001, det vill säga 10 år senare. I samma grupp var det 28 procent som etablerat sig så pass att de hade löneinkomster överstigande tre basbelopp. Detta kan jämföras med den grupp som det gått bäst för; 16–19-åriga svenskfödda män som enbart var utanför ett år. I denna grupp hade 63 procent inkomster över tre basbelopp och enbart 8 procent befann sig utanför tio år senare.

Olika etableringsvägar

Väldigt få i gruppen utanför under två år hittar tillbaka till de kända sysselsättningsalternativen via studier. Skillnaderna mellan de utanför ett och två år är särskilt markanta bland 16–19-åringarna eftersom så många av de utanför ett år i dessa åldrar tar denna väg tillbaka. Bland de 16–19-åringar som var utanför både 1999 och 2000 var enbart 15 procent sysselsatta med studier 2001, att jämföra med 74 procent bland de utanför ett år. Istället var 67 procent av 16–19-åringarna utanför ett tredje år. Etableringsvägen för dem som var utanför två år tycks i huvudsak gå via tillfälliga anställningar, detta gäller i synnerhet för 20–24-åringarna.

Olika levnadsöden

Vi har också genomfört en intervjuundersökning inom ramen för utredningen. Genom intervjuerna får vi en bild av hur unga utanför själva upplever sin situation och hur de upplever bemötandet och hjälpen de får av olika myndigheter. Vi får via intervjuerna en insikt i hur invecklad situationen kan vara för olika ungdomar. I materialet framkommer många skilda levnadsöden som på mycket olika vis lett till att de unga hamnat utanför. De beskriver högst tvivelaktiga uppväxtförhållanden i föräldrahemmet, svåra sociala problem, olika former av sjukdomar eller funktionshinder, missbruk, kriminalitet och samhällets diskriminering. Somliga har även hamnat utanför eftersom de fått barn i unga år och då hoppat av utbildningen. Intervjuerna visar hur dessa ungdomar försöker ta sig fram utifrån sina förutsättningar. Ett genomgående intryck är att de försöker anpassa sig men att de upplever samhällets bemötande som okänsligt. De har kanske problem att passa tider medan skola och arbetsgivare ser det som ett minimikrav att man kan komma i tid. Många har svårt att sätta ord på sina problem. Det handlar om otydliga sociala, psykiska eller funktionella problem som de själva har svårt att formulera sig kring, och som vi med hjälp av våra relativt ytliga intervjuer inte kan sätta fingret på. Det finns inga tydliga övergångar till utanförskapet. Många har svårt att ange ett enskilt steg som viktigare än något annat i den process som lett till att just de är utanför. Det råder dock sällan något tvivel om att de vi intervjuat verkligen betraktar sig som utanför. För dem är situationen mycket påtaglig. De vill ha ett arbete och kunna försörja sig själva och i förekommande fall även sin familj. Många av de intervjuade har någon form av skolmisslyckande bakom sig. De kan ha blivit mobbade i skolan, de kan ha läs- och skrivsvårigheter eller de kan ha haft någon annan typ av problem som har lett till en ökande frånvaro och senare avhopp, inte sällan så tidigt som i grundskolans sjunde eller åttonde klass. Även om de eftersträvar arbete tycks inte vägen till detta huvudsakligen gå via utbildning för denna grupp människor. De har inte så svåra problem, eller den typ av problem, som lett till någon form av diagnos vilket skulle ha inneburit att de fått hjälp i ett tidigare skede. De har istället fått klara sig igenom större delen av sin skolgång med de ordinarie resurser som skolan haft att erbjuda. När de slutligen lämnar skolan är det mycket svårt att motivera dem för ytterligare en studieperiod. De har ofta redan fått olika former av stöd och hjälp för att de skall stanna kvar, men det har uppenbarligen inte hjälpt. De har under långa perioder stått i nära kontakt med olika myndigheter och många har levt på socialbidrag eller försörjningsstöd. De flesta har dessutom haft kontakt med arbetsförmedling och försäkringskassa. Vissa har gått igenom perioder av mer omfattande utredningar från psykvård eller liknande. Men de blir efterhand utskrivna från respektive myndighet och den vidare sysselsättningen byggs ofta på egenföretag eller på egenföretag. De försöker komma in på arbetsmarknaden, de kan söka via annonser, kontakter eller arbetsförmedlingen, men eftersom de inte har någon avslutad gymnasieutbildning eller någon längre arbetslivserfarenhet har de svårt att göra sig gällande både i kontakter med arbetsförmedlingen och i direkta kontakter med arbetsgivare. Våra intryck från intervjuerna är att dessa ungdomar, i likhet med andra, har mycket starka drivkrafter att försörja sig själva och att finna en givande sysselsättning. Många av dem vi talat med har mycket komplexa etableringssvårigheter. De känner sig utanför, de vill delta, de vill försörja sig själva och de har kontakter med samhället, men de saknar någon som stöttar dem mer långsiktigt och ser situationen från deras synvinkel. De har misslyckats i de ordinarie systemen. De är medvetna om detta. Ingen behöver säga det till dem igen, vad som behövs är att någon ser deras nuvarande situation ur ett helhetsperspektiv och hjälper dem att finna en väg till en ljusare framtid. De unga utanför som vi intervjuat saknar ofta egna kontakter inom arbetsmarknaden, de har en bristfällig

utbildning, de har ingen eller ringa arbetslivserfarenhet. Dessa gemensamma brister är dock sekundära och bottnar i andra mer primära problem. Vårt intryck är att samhällets insatser för att åtgärda de primära problemen har varit relativt omfattande men att det saknas en struktur för att komma förbi de sekundära problemen som dessa unga människor stöter på när de själva skall konkurrera på en hård arbetsmarknad.

Unga utanför är ett samhällsproblem

Utan att genomföra några egentliga beräkningar kan vi konstatera att dessa unga människor själva får utstå de viktigaste konsekvenserna av sitt utanförskap men att även samhället har mycket att vinna på att finna en plats för dem. Samhället har säkerligen redan lagt en avsevärd resurs i både tid och pengar för att försöka etablera dessa personer, men det har inte lyckats. Den enda lösningen som vi kan se är att lägga ännu större resurser på att etablera de unga utanför. Det kommer att kosta men det lönar sig säkert på sikt, även rent samhällsekonomiskt. Vad har den 30–35-åring som under stora delar av 1990-talet befunnit sig utanför för framtid? Vad har han eller hon kostat i personligt lidande och hur mycket har han eller hon kostat i enbart försörjningsstöd? Vi påstår inte att det finns någon enkel eller billig lösning på problemet med unga utanför. Vi säger tvärtom att det här är ett komplicerat och svåråtgärdat problem men att samhället har allt att tjäna på att anstränga sig ytterligare för att försöka finna olika åtgärder för att minska antalet unga som befinner sig utanför. Samtidigt tycks det finnas behov av att stärka de centrala aktörernas mer kortsiktiga vinstmöjligheter inom detta område. Rekommendationer och placeringar måste alltid utgå från individens bästa. Det får inte vara så att det finns kortsiktiga vinster i att rekommendera en ung människa att söka sig till en praktikplats, istället för att gå på ett individuellt program, att föredra ett individuellt program framför ett nationellt program och så vidare.

Utredningens förslag

Vi kan inte föreslå någon enskild politisk reform som i ett slag skulle lösa problemet med unga utanför. Den politiska utmaningen är att skapa en organisation som gör att man som ung utanför får så individuellt stöd som möjligt av en instans med relevant kompetens och arbetsmetoder med sikte på en framtida etablering på arbetsmarknaden.

Kommunerna ansvarar för unga under 20 år

Vårt huvudsakliga förslag innebär att kommunerna skall ha ett lagstadgat ansvar att ordna en uppsökande organisation som aktivt söker upp och stödjer varje individ upp till 20 år som inte har någon känd sysselsättning. Organisationen skall bistå dessa individer med förslag på stöd och utvecklingsinsatser som ger kompetens för vidare studier och arbete. Organisationen skall förena ett övergripande uppföljningsansvar med det generella ansvaret att erbjuda gymnasieutbildning. Vi föreslår även att det skall finnas skyldigheter för berörda myndigheter att aktivt medverka i denna samverkan. Detta kan t.ex. ske med hjälp av tydliga uppdrag i respektive regleringsbrev. Målet för organisationen bör vara att samtliga unga under 20 år har en sysselsättning som på bästa sätt bidrar till deras personliga utveckling mot en framtida etablering på arbetsmarknaden eller ger en god grund för fortsatta studier. Även om antalet personer som den föreslagna organisationen kommer att komma i kontakt med inte är särskilt stort så är det en problemtyngd grupp det är fråga om. Organisationen bör därför förfoga över en budget som åtminstone inte är mindre per person än kostnaden för en ordinarie gymnasieutbildning. Vi föreslår att de medel som i dag används inom Arbetsmarknadsstyrelsen för de Kommunala ungdomsprogrammen fördelas till kommunerna.

Vi föreslår att en statlig myndighet tilldelas i uppdrag att följa kommunernas verksamhet, bidra med metodutveckling och utvärdera olika åtgärders effektivitet. För dessa ändamål bör statistiska uppgifter samlas som kan användas för såväl lokala som nationella analyser av situationen för alla unga utanför upp till 25 års ålder.

Pedagogisk utveckling

En majoritet av de unga utanför har inte kommit igenom grund- och/eller gymnasieskolan. Detta faktum ställer stora krav på en fortsatt utveckling av skolans möjligheter att ge alla den utbildning de behöver för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. De individuella programmen måste fortsätta att utvecklas mot en ännu större individualisering. Det måste vara elevens behov som styr utbildningsinsatserna och inte utbildningsresurserna som styr elevens möjligheter till individuella lösningar. De unga som i dag är utanför behöver en mer kompensatoriskt inriktad utbildning som tydligare kan utgå från den enskilda individens behov. Vi föreslår att gymnasieskolans möjligheter att upphandla tjänster från andra aktörer såsom studieförbund och folkhögskolor utökas. För att öka antalet lärlingsplatser föreslår vi att en särskild förhandlare utses som ska arbeta för att arbetsmarknadens parter träffar avtal även inom icke traditionella lärlingsområden. Vi föreslår också att ett portfoliosystem för validering av informellt lärande i exempelvis föreningsliv och internationellt ungdomsutbyte inrättas.

Stärk arbetsförmedlingens möjligheter att arbeta med unga

Arbetsförmedlingen bör vara en viktig resurs och samarbetspartner i den kommunala organisationen som stödjer alla unga upp till 20 års ålder. Samtidigt bör arbetsförmedlingens ordinarie resurser och fulla kapacitet stå öppen för alla arbetssökande över 18 års ålder. Det är mycket viktigt att unga som söker arbete får det individuella stöd och det personliga bemötande som de behöver och inte mer eller mindre rutinmässigt lotsas vidare från arbetsförmedlingen till den kommunala organisationen. Varje myndig individ som söker ett arbete skall veta att det är till arbetsförmedlingen hon kan vända sig. Denna vetskap skall heller inte vara förgäves utan arbetsförmedlingen skall bemöda sig om att matcha den sökande mot tillgången på arbetsmarknaden. För att unga med särskilda behov skall kunna få ett starkare fotfäste på arbetsmarknaden anser vi att möjligheterna att erbjuda arbetsmarknadsutbildning redan från 18 års ålder bör byggas ut och att det i särskilda fall även bör finnas möjligheter att använda sig av anställningsstöd i upp till sex månader.

Vi föreslår att arbetsmarknadsstyrelsens samarbete med folkhögskolorna, SAGA-projektet, där långtidsarbetslösa deltagare i Aktivitetsgarantin kan gå i utbildning, utökas så att även långtidsarbetslösa under 25 år kan delta. Vi föreslår även en förlängd längsta utbildningstid inom detta projekt från 6–12 månader. För att ytterligare stärka arbetsförmedlingens arbete med målgruppen över 20 år föreslår vi att tremånadersregeln i den nuvarande Ungdomsgarantin görs om till en individuell rätt till en handlingsplan för utvecklande aktivitet inom 14 dagar. Detta skulle även innebära att det inte finns en given tid då kommunen tar över ansvaret för den sökande utan att det individuella behovet avgör verksamheten och därmed lämplig huvudman.

Försök med Navigatorcentra

Vi föreslår som en snabbt genomförbar åtgärd en försöksverksamhet i ca tio kommuner som vi valt att kalla "Navigator" – som skulle kunna bidra till kunskapsutveckling inom detta område. Försöken skulle kunna hämta inspiration från andra liknande idé- och utvecklingscentra som redan finns både i Sverige och utomlands och som bedriver verksamhet bland utsatta ungdomar. I samarbete med arbetsförmedlingen, kommunen och det lokala näringslivet skulle en sådan verksamhet kunna utgöra en fast punkt för unga utanför. Olika organisationer för funktionshindrade och andra berörda organisationer kan även bidra med värdefull kompetens till denna verksamhet. Inom verksamhetens ramar bör deltagarna kunna komplettera de delar av grund- och gymnasieskolan som inte är kursplanestyrd och på så sätt underlätta arbetsförmedlingens jobbmatchning. Andra viktiga uppgifter inom denna typ av försöksverksamhet kan vara att utveckla metoder för validering av informellt kunnande och skapa nätverk för utbyte av praktikplatser sinsemellan.